

*ESTUDIS TARRAGONINS
DE
MOSEN ÇANS CAPDEVILA*

ELS ANTICS CALDERERS
DE TARRAGONA

Al primer terç del segle XIV entre els tarragonins hi havia un calderer, nomenat Guillem Bossa, casat amb una tal Elissendis i no sabem si tenia fills.

La causa d'haverse perpetuat el nom d'aqueix artista fins als nostres dies fou la seva sobrada indigència que sovint l'obligava a manllevar diners amb escriptures, les quals quedaren arxivades a la notaria de la ciutat.

No ignorem pas que la pobresa era el patrimoni general dels artistes d'aquella època, però la del nostre calderer sembla que algunes vegades arribà a ésser molt apurada. Ordinàriament pagava un deute amb diners emprats de nou, i si no trobava qui li volgués prestar diners en metàl·lic comprava mercaderies a fiar, per tal que amb la venda d'elles pogués reunir el capital necessari pera satisfer els seus mes urgents compromisos; i així anava trampejant la seua crítica situació.

Un jorn, però, en que un dels seus prestamistes, nomenat Pere Trilla, li exigia la restitució d'una determinada quantitat, el pobre calderer no pogué trobar cap jueu ni cristià que l'ajudés a sortir d'apuros; cansat de pidolar i de rebre negatives, ja estava aconortat que li desmoblessin la botiga, quant, al 7 de juliol de 1318, Andreu Ponter, li oferí una esclava grega, mitjansant un pagaré de vint lliures barceloneses. Amb aquella desgraciada captiva, que es deia Agna, és presentà al seu acreedor, el qual desconfiat tal volta de cobrar d'altra manera, se li quedà la dita esclava a canvi del deute, però no li aprecià més que per les catorze lliures i mitja que corresponien a la quantitat deguda.

Als finals de la mateixa centúria apareix

altre calderer, un moro anomenat Ali, el qual als 20 de juny de 1387, cobrava onze sous *per uns tabals de aram, los quals ha fet a ops de la ciutat*. Per tal que aqueix oficial moro fixés la seva residència a Tarragona els consols acordaren pagar-li una part del lloguer de la casa que habitaria, la qual determinació consolar ens permet suposar que en aquell temps, faltaria aquell ofici a Tarragona; i es ben possible que hi manqués, car amb la pesta de l'any 1348 la ciutat restà buida de moltes menes d'industrials.

Poc a poc aquest ram industrial s'hi reinstal·là i àdhuc, amb el temps prengué un gros increment, fins al punt de donar nom al «Carrer dels Calderers».

Entre els calderers tarragonins del segle XIX hi figuraven els avis del genial artista Anton Gaudí, el qual no recatava el seu nobilíssim orgull per aital ascendència geneològica. Recordem perfectament que la última vegada que parlàrem amb éll, el gran Arquitecte de la Sagrada Família ens deia en presència del P. Ignasi Casanoves, que si éll era Arquitecte ho devia a la condició dels seus avis calderers; hi ho raonava de la manera següent: els calderers son els mestres dels arquitectes, car ells agafen una superfície plana, com ho es una planxa d'aram, i a colps de martell li donen la figura que volen, resultant que aquell troç pla d'aram a les seues mans es converteix en un utensili d'economia domèstica, com una paella, un canter, un perol, una llumanera, etc.; això mateix fem els arquitectes: prenem una superfície plana de terrer i amb el martell del paleta el convertim amb una casa, un temple, una fàbrica, etc. De manera, repetia, que la meua vocació d'arquitecte esdevé d'haver tingut els avis calderers.

I afegia, encare, amb major entusiasme: i si jo soc l'Arquitecte Gaudí ho dec a que els meus avis eren calderers de Tarragona, car aquella gegantina ciutat de les muralles ciclòpiques els hi imprimí el caràcter de la *gent del llamp*, que no es deixa lligar per la rutina d'uns motllos asfixiants, sino que salta

amb valenta independència per demunt de tot obstacle que dificulti les empreses originals de llur conciència.

Qualsevol que hagi conegut personalment al famós mestre, si es va fixar detalladament en la seua indumentària i en l'aspecte humil·líssim que el caracteritzava, fàcilment comprendreà que, en fer les sobredites manifestacions parlava amb tota sinceritat.

I aitals declaracions, fetes francament per una personalitat com la del eminent mestre Gaudí, esdevenen un elogi ben remarcable per a els calderers tarragonins.

* * *

LA INDUSTRIA VIDRIERA A TARRAGONA

La rotulació del *Carrer del Vidre* sembla que vulgui recordar una suposada indústria vidriera que s'explotava en la Tarragona dels temps passats.

Això ens ha excitat el neguit d'esbrinar l'origen i l'abast d'aquell ram industrial; els resultats, però, de les nostres investigacions no han sigut pas tant satisfactòries com desitjavem.

A la meitat del segle XIV hom trova un mestre vidrier, anomenat Lanturgat, de nacionalitat estrangera, el qual s'encarregà d'obrar les vidrieres de la capella de Santa Maria de la Catedral, vers l'any 1359.

Mes tard, l'any 1369, apareix altre mestre vidrier conegut amb el nom de mestre Sanxo, el qual tenia la seva fàbrica al lloc dit lo *Domenge*, del terme municipal d'Alforja. Aquest mestre Sanxo era protegit per l'Arquebisbe Pere de Clasquerí, de tal manera que li concedí la franquesa de tota mena d'impostos i contribucions, i una vegada que els jurats d'Alforja li obligaren a pagar deu quarteres d'ordi per tal d'ajudar a proveir la guarnició del castell, el Vicari general de l'Arquebisbat les hi feu tornar, advertint als sobredits jurats que mai més molestessin a l'esmentat mestre vidrier en res que li pogués estorbar l'obra de la seva indústria.

A les primeries de la quinzena centúria descobrim una societat vidriera, integrada per Pere Salvat, escriptor i ciutadà de Tarragona, qui prestava el capital, i pel mestre Jaume Roger, vidrier i ciutadà de Tortosa, el qual hi havia d'esmerçar els seus treballs. El contracte social era fet per tres anys amb la condició que, pagats tots els gastos i retornat el capital, els guanys sobrats s'havien de partir entre ambdós socis, imposant-se mútuament la pena de cinquanta florins en cas d'informalitat d'una o altra part.

En compliment dels referits pactes el soci capitalista entregà doscents florins d'or d'Aragó al seu company tècnic, el qual al febrer de l'any 1409 en firmà el corresponent rebut i desseguida es posà a fabricar el vidre calat.

Al cap de tres anys la societat havia guanyat uns mil florins nets; però abans de saldar els comptes, el mestre Jaume Roger s'escapà a Flix, on instal·là una nova fàbrica de vidre. El mestre Salvat feu una requesta particular i, no havent sigut atesa, l'empaità judicialment.

El jutge, després de les diligències necessàries i les deliberacions acostumades, obligà al mestre Roger a retornar els doscents florins desembossats pel soci capitalista i donar-li, demés, cincents florins de la part dels guanys que li tocava, mes cinquanta florins de la pena que mútuament s'imposaven ambdós socis en cas d'informalitat, segons constava en un dels capítols del contracte social, i finalment, li foren carregats tots els gastos que ocasionà el plet. Aquesta sentència fou dictada als 24 de febrer de 1412; i amb això sembla que la societat vidriera fou desfeta definitivament, car no n'hem trobat cap més rastre.

En temps posteriors encare es descobriren alguns altres noms de mestres vidriers, però el conjunt de documentació referent a l'expressat ram industrial dona la sensació de que a Tarragona l'indústria vidriera no fou persistent ni de molta importància. Cal advertir, però, que els antics historiadors

tarragonins no es cuidaren gaire d'esbrinar el procés de la vida industrial de la ciutat i que els arxius locals d'antany han arribat als nostres temps amb molts armaris buits i els restants ben incomplets, per el qual es difícil poguer donar una idea exacta de l'antiga activitat industrial tarragonina.

LA PESTA DEL SEGLE XVII A LA SELVA DEL CAMP

ST. ANDREU «D'ESTIU».—A la Selva del Camp de Tarragona esdevé una cosa insòlita, i potser única: que'l titular de la Parròquia és dues vegades Patró. Però aquest és el fet i les dues úniques festes majors que s'hi celebren, són a honra de St. Andreu Apòstol, çò és: el 30 de novembre,— dita St. Andreu *d'hivern*,— i el 4 de juny,— dita St. Andreu *d'estiu*.

Sant Andreu *d'estiu* és una festa votada. El poble de la Selva estava en una greu penúria, i alçant els ulls al Cel, fou amparada per qui ja era el seu Patró.

DEVOCIÓ DE ST. ANDREU.—La devoció a St. Andreu, és tan antiga a la Selva, com la mateixa Selva cristiana. Certament ens consta des de que fou repoblada en el segle XII.

L'ANTIGA ESGLÉSIA PARROQUIAL li era dedicada, i consta la seva existència en el darrer terç del segle XIIe per haver-s'hi fet, en 1188, còpia de la carta de repoblació de la vila. Mossèn Pau Sugranyes, rector que fou de la Selva, (s. XVIIIe), diu que en temps de la dominació goda ja era edificada, i Mossèn Joan Pié creu que en temps dels alarbs ja existia, però ni un ni altre addueixen document probatori ni argument convincent.

En tractar-se de fer l'ESGLÉSIA NOVA,—l'actual Parròquia,—es dedicà igualment al Patró St. Andreu. Els capítols per l'edificació es signaren al primer d'agost de 1582; el 10 de novembre del mateix es posà la primera pedra, i s'hi treballà, a intervals, durant més d'una centúria, restant encara inacabada

en l'actualitat. La traça d'aquesta Església, —una de les més capaces i fermes de la contrada,—es deu al Rector de Tivissa Mossèn Jaume Amigó, i en la part constructiva hi treballà el famós mestre-arquitecte barceloní Pere Blai, i, més tard, mestre Joan Vaquer, de la Selva.

ALTAR MAJOR DE LA SELVA

Aquesta és la manifestació més ingent de la devoció selvatana a St. Andreu, però no és pas única

Tenim notícia d'un RETAULE de St. Andreu, del s. XIV, car en 1342 Francesc Arch féu donació de 134 sous barcelonesos per a què s'obrés. En ell deuria emplaçar-se la bellíssima IMATGE DE ST. ANDREU, gòtica i obra en marbre per Guillem de Timor, escultor de Montblanch, en 1345.

En 1669 es féu un tracte amb mestre Josep Juncosa, de Cornudella, per a què pintés, entre altres, un quadre del martiri de Sant Andreu, amb destí al RETAULE MAJOR de l'Església Nova de la Selva.

En 1703 es determinà que s'emprengués l'obra del RETAULE MAJOR ACTUAL, i a tal fi